

خلاصه فصل شانزدهم

پرستاری در دفاع مقدس: معرفی خدمات ارزشمند و شایسته جامعه پرستاری کشور در جنگ تحمیلی، قبل و بعد از آن

سرپرست تدوین: واحد تدوین منابع آموزشی " آشنایی با فرهنگ و معارف دفاع مقدس " حوزه معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
اولین ویراست: سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ - پائیز ۱۴۰۲

اهداف آموزشی:

- آشنایی با نقش‌ها، مسئولیت‌ها و خدمات پرستاری در دفاع مقدس:
- ساختار و ابعاد خدمات پرستاری در جنگ تحمیلی و تحولات نیروی انسانی
- تاریخچه و سیر تحولات حضور پرستاران در دفاع مقدس
- مفاهیم پرستاری نظامی
- دستورالعمل‌های معتبر در مورد مراقبت‌ها و خدمات پرستاری در شرایط جنگی، حوادث غیر مترقبه و بلایا

مقدمه

پرستاری نزد خداوند متعال ارزشمند است و پرستاران محبوب و مقدسند. پیامبر گرامی اسلام "ص" می‌فرماید: «کسی که یک‌روز و یک‌شب، پرستاری بیماری را به‌عهده بگیرد، خداوند او را با ابراهیم خلیل (ع) محشور می‌کند، پس همچون درخشش برقی از صراط عبور می‌کند و کسی که در برطرف کردن نیازهای مریض تلاش کند و نیازهای او را برآورد، همانند روزی که از مادر متولد شده است، از گناهان پاک می‌شود»^۱. مقام معظم رهبری می‌فرماید: "طرف حساب پرستار فقط خداست". پرستاران، خادمان بی‌منت و فرشتگان سپیدپوش جامعه هستند. در کشور عزیز ما، میلاد فرخنده شیر زن واقعه کربلا، حضرت زینب کبری سلام الله علیها، که توانست با پیام‌رسانی، شایستگی زنان را در تاریخ به منصه ظهور رسانده و ضامن بقای اسلام باشد و از بازماندگان حادثه تلخ عاشورا مراقبت و پرستاری کند، روز پرستار نامیده شده است. پرستاران در تاریخ ملت بزرگ ایران همواره کارنامه درخشانی داشته‌اند و در طول هشت سال دفاع مقدس، در تداوم خدمات قبلی، از ساعات اولیه جنگ حیاتی‌ترین مسئولیت‌ها، در شرایط بسیار خطیر و اضطراری، در مناطق جنگی و سایر مناطق راه، به‌صورت خودجوش و مبتکرانه بر عهده داشته، و به‌ویژه مراقبت از سلامت فرزندان رشید ملت را وجه همت خود قرار دادند. این جامعه خدم و ارزشمند، در زمان‌های بحرانی و همه شرایط دیگر نیز، به‌رغم کمبودها و مشکلات، همواره خالصانه و بی‌ریا در جهت بهبود وضعیت بیماران و رفاه و سلامت مردم، تلاش می‌نمایند. در این فصل، خدمات ارزشمند و شایسته جامعه پرستاری کشور در جنگ تحمیلی و دستاوردهای آن مرور شده است.

کلمات کلیدی

پرستاری- پرستار- جامعه پرستاری- تاریخچه پرستاری- پرستاری در جنگ- پرستار نظامی- دفاع مقدس- پرستاری در بحران

Key words:

Nursing, Nurse, Nursing society, Nursing history, Nursing in war, Military nurse, Holly defence, Disaster nurse

^۱ نواب الأعمال و عقاب الاعمال، ص ۳۴۱.

چند واژه برگزیده و مرتبط

پرستار و پرستاری

واژه پرستار به معنای پرستنده؛ غمخوار و حافظ، در فرهنگ لاتین برگرفته از لغت Nutricious (که به معنای پروردن؛ تغذیه کردن و پرورش دادن است. هرگونه مراقبت که فرد از فرد دیگری اعم از بیمار یا سالم به عمل آورد، پرستاری نامیده می‌شود. پرستار قادر است نقش شش گانه ذیل را ایفاء نماید (تلیخیص تعریف ارائه شده توسط انجمن پرستاری ایران):

۱- **مراقبتی:** کمک به بیمار تا آن دسته از کارهایی را که در حال سلامت به تنهایی انجام می‌داده ولی به‌علتی قادر به انجام آنها نمی‌باشد، انجام دهد؛

۲- **درمانی:** مشاهدات دقیق از وضع بیمار، به‌کارگیری مهارت‌ها، وقت‌گذاری زیاد بر بالین بیمار، ارزیابی تأثیر معالجات و عکس‌العمل بیمار به درمان، کمک به طرح برنامه درمانی یا تغییر و اصلاح آن و ...؛

۳- **حفاظتی:** کمک به بیمار برای مصونیت از عوامل محیطی مثل عفونت، آتش سوزی، سقوط و ...؛

۴- **آموزشی:** تعلیم و راهنمایی بیمار در مورد مراقبت‌های لازم در منزل یا اقدامات بهداشتی (از مهم‌ترین مسؤولیت‌ها)؛

۵- **هماهنگی:** هماهنگی تیم پرستاری، در رابطه با برنامه‌ریزی فعالیت بهیاران، کمک‌پرستاران، پرسنل خدماتی، و گروه‌های دیگر و تنظیم اموری مثل مشاوره تغذیه، مددکاری اجتماعی، آزمایشگاه، فیزیوتراپی، رادیولوژی و ...؛

۶- **حمایتی:** پرستار بیش از افراد دیگر با بیمار در ارتباط بوده و خواسته‌های او را به روشنی می‌داند و می‌تواند مدافع و حامی او باشد، و واسطه مؤثری برای ارتباط بیمار با نهادهای مختلف درمانی باشد؛

حیطه خدمات پرستاری بسیار وسیع بوده، نه تنها در بیمارستان، بلکه در جامعه و مراکز مهم دیگر نقش حیاتی دارند: درمانگاه‌ها، مدرسه‌ها، سازمان‌های بهداشتی، کارخانه‌ها، خانه‌ها، مطب‌ها، خانه سالمندان، مراکز مشاوره سلامت و ...؛

جامعه پرستاری

مجموعه‌ای حرفه‌ای، پویا، با هدفی مقدس، سرشار از نوع‌دوستی و محبت، شیفته خدمت به انسان‌های دردمند، بزرگ‌ترین، مهم‌ترین و مؤثرترین عضو جامعه سلامت، در ارائه مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی و درمانی در همه شرایط و همه مراکز سلامت و شامل مجموعه اعضای شریف و بزرگوار حرفه مقدس پرستاری که به اعتبار شخصیت علمی و حرفه‌ای و پایبندی به موازین معنوی و اخلاق پرستاری، در مسئولیت‌های محوله در سطوح و شئون مختلف نظام سلامت انجام وظیفه می‌نمایند.

پرستاری در جنگ

پرستاری در جنگ دارای ابعاد زیر است:

- کسب دانش و مهارت و آمادگی برای انجام وظایف حرفه‌ای به‌صورت استاندارد و مبتنی بر شواهد علمی؛
- پاسخ‌گویی و ارائه مراقبت‌های به‌هنگام، سریع و اصولی، در حوادث و سوانح جنگی، تروریستی؛
- پاسخ‌گویی و ارائه مراقبت‌های به‌هنگام، سریع و اصولی، در حوادث و سوانح، و صدمات حاصله از کاربرد سلاح‌های غیرمتعارف و حوادث شیمیایی-میکروبی و هسته‌ای؛

پرستاری نظامی

شعبه‌ای از پرستاری، متشکل از پرستاران آشنا با مهارت‌های لازم برای انجام وظیفه در شرایط و محیط‌های نظامی (اعم از آموزشی، پژوهشی، مراقبت‌ها و خدمات سلامت و مدیریت)، در ایران یک برنامه آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد است.

بحران

حادثه‌ای که به‌طور طبیعی و یا توسط بشر، به‌طور ناگهانی و یا به‌صورت فزاینده به‌وجود آید و سختی و مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل نماید، که جهت برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اساسی و فوق‌العاده باشد.

مدیریت بحران

شاخه‌ای از مدیریت سلامت و علمی کاربردی مبتنی بر بررسی و تجزیه و تحلیل نظام‌مند و درس‌آموزی از بحران‌های قبلی، شامل پیشگیری از بروز بحران‌های بعدی؛ آمادگی‌های ضروری برای کاهش اثرات؛ امداد و درمان سریع؛ و بازتوانی؛ می‌باشد.

اشاره‌ای به پرستاری در فرهنگ اسلامی

در فرهنگ اسلامی و تعبیر قرآنی، آن هنگام که پرستار برای یاری انسان نیازمندی تلاش می‌کند و نیازهایش را برمی‌آورد، مثل آن است که او را از مرگ رهایی بخشیده و بدین کار، موجبات خرسندی خداوند را فراهم کرده است:

- قرآن کریم، آیه ۳۲ سوره مائده: «و هر کس انسانی را از مرگ رهایی بخشد، گویی همهٔ مردم را زنده کرده است»؛
- پیامبر گرامی اسلام "ص": «هر کس برای برآوردن نیاز بیماری بکوشد چه آن را برآورده سازد و چه نسازد، از گناهانش پاک می‌شود مانند روزی که از مادر زاده شده است»؛
- امام خمینی "ره": «این شغل پرستاری از شغل‌های بسیار شریفی است که اگر چنانچه انسان با وظایف انسانی و شرعی خودش انجام دهد، این یک عبادتی است که در فراز عبادت‌های درجه اول است. پرستاری از بیمار امر بسیار مشکلی است، لکن خیلی ارزشمند است. شما با این مریض‌ها، با این بیمارها، هر چه محبت بکنید و هر چه پرستاری مادرانه و خواهرانه و برادرانه و پدرانه بکنید، این در روحیهٔ بیمار مؤثر است و برای خوب شدن و سرعت خوب شدن بیماران نیز مؤثر است و در بارگاه خدای تبارک و تعالی، خدمت به این جمعیت، خدمت به این بندگان خدا، بسیار ارزشمند است....»؛

اشاره‌ای به تاریخچهٔ پرستاری در جنگ

• جنگ‌های صدر اسلام

آغاز پرستاری در اسلام با شروع جنگ‌های مسلمین و جهاد بوده است، که بانوان خاندان پیامبر (ص) و سایر زنان مسلمان در خدمت‌رسانی به رزمندگان و مداوای مجروحان سهیم بودند. مبداء تاریخ پرستاری در اسلام، خدمات پرستاری حضرت فاطمه زهرا (س) است. آن بانوی ارزشمند تاریخ اسلام، در جنگ احد از پدر بزرگوارشان مراقبت فرمود و با چهارده تن از زنان مسلمان مجروحین جنگ را درمان و پرستاری کردند. "کعبه بنت اسد الاسلامیه مشهور به رفیده الاسلامیه"، "نسبیه جراحه"، "ام سلیمه"، و "ام عطیه"، از جمله پرستاران مسلمان صدر اول اسلام هستند. پرستار بزرگ صحرای کربلا، حضرت زینب کبری (س)، در عاشورای حسینی (ع)، نقش پرستاری از رزمندگان و مجاهدان و اسیران، تقویت روحیهٔ مجروحان و خانوادهٔ شهدا، رسیدگی به بازماندگان و کمک به اطفال را بر عهده داشته‌اند. همچنین مراقبت و دفاع از حضرت سجاد (ع)، که در بیماری شدید به سر می‌بردند، بر عهده این پرستار قهرمان تاریخ اسلام بوده است.

• جنگ‌های صلیبی و قرون وسطی

در قرون وسطی رشته پرستاری به‌عنوان یک تخصص، در اصل با اتکاء به مفهوم عشق به هم‌نوع در دین مسیحیت به‌ویژه در جوامع مذهبی و بسیاری از صومعه‌های تازه تأسیس گسترش یافت. مشکلات اساسی و مرکزی پرستاران، مواجهه با طاعون

و جذام بود که بین سده‌های ۱۳ و ۱۴ میلادی در اروپا رایج و در اصل از تبعات جنگ‌های صلیبی بود. برای مراقبت از این بیماران درمانگاه‌های تخصصی تأسیس شد که فرقه‌های مذهبی متفاوت مسیحی و غیره، به‌صورت اختصاصی از بیماران مراقبت می‌کردند. در اواخر سده ۱۲ میلادی یک انجمن از مسیحیان "لایین" (مسیحیانی که به نوعی از دید کلیسای کاتولیک رومی به‌عنوان غیر مسیحی شمرده می‌شدند) آغاز به کار کرد. این انجمن بانوان بیوه یا دختران مجرد را در محافل خانگی گرد هم می‌آوردند و آنان خود را برای وقف در راه مراقبت از بیماران و فقرا آماده می‌ساختند.

جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵)

بسیاری از پرستاران نظامی در بیمارستان‌های ژاپن، که هزاران نفر از مجروحین جنگی به آنجا منتقل می‌شدند، مستقر و خدمات پرستاری مجروحین را عهده دار بودند.

جنگ کره (۱۹۵۰-۱۹۵۳):

در شروع جنگ کره ۲۲۰۰۰ نفر از زنان در سرویس‌های نظامی و ۷۰۰۰ نفر از این جمع، در مشاغل بهداشتی و مراقبت‌های سلامتی فعالیت داشتند. بعضی از پرستاران نظامی ارتش آمریکا در بیمارستان جراحی سیار نظامی، بعضی در نیروی دریایی در کشتی‌های مستقر در اطراف کره، و بعضی در هواپیمای MEDEVAC، از مجروحین مراقبت می‌کردند.

جنگ ویتنام (۱۹۷۵-۱۹۵۵):

در آوریل ۱۹۵۶ سه نفر پرستار نظامی وارد سایگون شده، به تیم آموزش طب نظامی آمریکا^۲ ملحق شدند. مأموریت آنها آموزش پرستاران ویتنام جنوبی و آشنا نمودن آنان با مراقبت پرستاری از مجروحین بود. در ۱۹۵۹ به‌علت افزایش نیاز، خدمات پرستاری با خدمات پزشکی و دندانپزشکی تلفیق و ۳ سال ادامه یافت. در ۱۱ سال بعدی، تا پایان جنگ، بیش از ۵۰۰۰ پرستار نظامی در ویتنام، مراقبت‌های پرستاری مجروحین جنگی آمریکایی را عهده‌دار بودند.

سیر تحولات پرستاری در دفاع مقدس

• پرستاری در آغاز جنگ تحمیلی

در شرایط قبل از جنگ و شروع جنگ تحمیلی، کمبود نیروی پرستاری بسیار زیاد بود. اکثریت پرستاران را خانم‌های کاردان تشکیل می‌دادند و تعداد مردان پرستار اندک بود. این کمبود با جایگزینی بهیاران جبران می‌شد. محل خدمت اغلب پرستاران در بیمارستان‌ها، اعم از اورژانس‌ها، درمانگاه‌ها و بخش‌های بیمارستانی بود و در میدان‌های اجتماعی از آنها استفاده نمی‌شد. تجارب منجر به پیروزی انقلاب، پرستاران وقت را تا حدودی نسبت به مداوای مجروحین آشنا ساخته بود. با هجوم دشمن متجاوز، فعالیت‌های پرستاری به بیمارستان‌ها و مراکز درمانی شهری منتقل شد. بیمارستان‌هایی نظیر "طالقانی آبادان" و "نظام مافی شوش"، در خط مقدم جبهه و در فاصله چند صد متری دشمن، خدمات خود را زیر آتش بی‌امان دشمن ادامه دادند. نقش آفرینان اصلی این صحنه‌های پرشکوه و کم‌نظیر خدمت‌گذاری، انسان‌دوستی و ایثار و شهامت، پرستاران بودند. سایر بیمارستان‌های شهرهای جنگ زده نیز با تدابیر ایمن‌سازی و استتار، خدمات خود را در حساس‌ترین و دشوارترین روزهای جنگ ادامه دادند. این خدمات بنا به ضرورت به استان‌های مجاور و بعداً تمام استان‌های کشور تعمیم یافت. قلب تپنده خدمات در تمام مراکز، فرشتگان نجات، یعنی پرستاران بودند.

² Military Assistance Advisory Group (MAAG)

• تحولات، ابتکارات، و نقاط عطف پرستاری در دوران دفاع مقدس

جنگ تحمیلی موجب تحولات مهم، توانمندی، سوق پرستاری به حرفه‌ای شدن و ارتقای جایگاه پرستاری شد. ماهیت آسیب‌های جنگی، اقتضاء می‌نمود، مجروحین از اقدامات و مراقبت‌های گسترده جراحی، بیهوشی عمومی، مراقبت‌های ویژه، و نیز حمایت‌های روانی، معنوی، اجتماعی و بازتوانی برخوردار باشند، که در همه موارد، پرستاران نقش‌های بزرگ، حیاتی و سرنوشت‌سازی برعهده داشتند.

• رؤس تحولات و دستاوردهای حرفه مقدس پرستاری در دوران جنگ تحمیلی

- حضور و مشارکت یکپارچه پرستاران سراسر کشور و کسب تجارب و مهارت‌های بی‌نظیر؛
- حضور جدی و گسترده مردان برای تحصیل و پذیرفتن مسئولیت؛
- گسترش دانشکده‌های پرستاری در همه استان‌ها و افزایش چندین برابری ظرفیت پذیرش؛
- تحول در برنامه‌های درسی رشته‌ها و مقاطع پرستاری متناسب با نیازهای جامعه و افزایش برنامه‌های مهارتی و بالینی؛
- کسب تجارب و مهارت‌های استثنایی و بی‌نظیر در ارائه مراقبت‌ها و خدمات پرستاری به مجروحین شیمیایی؛
- ارتقاء مدارک تحصیلی غالب پرستاران و ایجاد و توسعه مقاطع " کارشناسی ارشد " و " دکترای تخصصی Ph.D "؛
- توسعه تخصص‌ها و گرایش‌های پرستاری (داخلی-جراحی-اطفال-مراقبت‌های ویژه-پرستاری روانی-پرستاری نظامی)؛
- افزایش توان مدیریتی پرسنل پرستاری (نظیر آماده کردن، تجهیز و راه اندازی بیمارستان‌ها و اورژانس‌های صحرایی و پست‌های امداد، خلاقیت‌های بی‌نظیر در مدیریت انبوه مجروحان شیمیایی و ...)
- ارائه خدمات گسترده پرستاری در عموم حوادث و بلایای طبیعی رخ داده بعد از دوران جنگ تحمیلی؛
- ارتقای تحقیقات پرستاری به‌طور عام و تحقیقات پرستاری نظامی به‌طور خاص؛
- شکوفایی اخلاق و معنویات و جایگاه اجتماعی پرستاری. انتخاب میلاد با سعادت فخر بانوان عالم، حضرت زینب کبری سلام‌الله علیها به‌عنوان روز پرستار، حکایت از ارزش‌گرایی و جامعیت حرفه پرستاری در ایران است.

گزیده‌ای از اقدامات پرستاری در جنگ

۱- **خدمات پرستاری مستقیم فوری** نظیر کنترل خون‌ریزی‌ها، استفاده صحیح از تورنیکه، دسترسی عروقی برای شروع احیاء و جایگزینی مایعات، کراس ماچ و ملاحظات انتقال خون، رفع انسداد حاد مجاری تنفسی و سایر مراقبت‌های تنفسی، احتیاطات و اقدامات ضروری در آسیب‌های نخاعی و مغزی، پیشگیری از هیپوترمی و مدیریت آن، کنترل عفونت، تسکین درد، ملاحظات اختصاصی پرستاری در انتقال هوایی و ...؛

۲- **اقدامات پرستاری پیشگیرانه** با رویکرد به حداقل رساندن معلولیت‌های جسمی در مجروحین جنگی، نظیر آتل‌گذاری صحیح، مراقبت‌های پیشگیرانه در بیماران مظنون به آسیب‌دیدگی ستون فقرات و نخاع شوکی، مبتلا مظنون به ضربه‌های مغزی، تعبیه درست تورنیکه و ...؛

۳- **اقدامات پرستاری پیشگیرانه روانی** نظیر اقدامات فوری مراقبتی و حمایت‌های روانی در "مجروحین حوادث تهدید کننده حیات (مهارت برقراری ارتباط و ایجاد امکان بازگویی احساسات) و نیز مجروحینی که اعضای خود را از دست داده اند"؛ "آشنایی با مراحل و عوارض روانی حاد در این قبیل مجروحین (انکار-خشم-جبران و معاوضه-افسردگی-پذیرش)؛ و ...؛

خدمات سرنوشت‌ساز و بدیع جامعه پرستاری در حوادث شیمیایی

دشمن جنایتکار بعثی، برخلاف تمام موازین بین‌المللی، بارها از سلاح‌های کشتار جمعی شیمیایی، علیه رزمندگان و مردم و مناطق غیر نظامی استفاده نمود. رؤس خدمات عظیم جامعه پرستاری وقت کشور در این حیطه عبارتند از:

• اقدامات پرستاری در پست امداد

خارج کردن لباس‌های مجروحین به‌طور کامل، شستشوی کامل بدن، تراشیدن مو در نواحی جراحی، شستشوی پوست با محلول تیوسولفات سدیم ۲٪ به مدت ده دقیقه، شستشوی چشم با مقادیر زیاد (۱ تا ۲ لیتر) سرم فیزیولوژی یا رینگر و استفاده از قطره‌های چشمی سولفاستامید در همه موارد و هماتروپین حسب مورد، استفاده از عینک آفتابی در صورت فوتوفوبی، پونکسیون تاول‌های پوستی با رعایت نکات استریل و ضدعفونی پوست تاولی با محلول کلرامین- تی ... پانسمان پوست با کرم سیلورسولفادیازین، جلوگیری از تعریق و اعزام مجروحین به بیمارستان با پیش‌بینی‌های کافی و ضروری.

• مراقبت‌های خاص دستگاه تنفس

عوارض تنفسی ناشی از گازهای شیمیایی، در صورت نجات فرد آسیب‌دیده، بسیار مزمن و آزاردهنده و تا مدت‌ها و گاهی تا پایان عمر نیاز به مراقبت دارد. مراقبت‌های زمان حادثه عبارتند از: استفاده از دهان شویه یا سرم فیزیولوژی، خارج کردن ترشحات حلق و دهان، کاربرد دستگاه‌های بخور، تجویز آنتی‌هیستامین، کورتیکواستروئید و برونکودیلاتور حسب نیاز و ...

• مراقبت‌های پرستاری در بیمارستان

کنترل و بررسی چارت علایم حیاتی و پیگیری و مداخلات فوری در اختلالات تهدید کننده علایم حیاتی؛ تنظیم و مراقبت از نحوه استراحت؛ باز نگهداشتن راه‌های تزریق وریدی و تنظیم مایعات تزریقی؛ کنترل جذب و دفع مایعات؛ تنظیم و مراقبت از برنامه غذایی؛ مراقبت‌های اختصاصی پرستاری (نظیر مراقبت مصدومین اینتوبه و متصل به ونتی‌لاتور)؛ تنظیم نور و حرارت و رطوبت محل بستری شدن مصدومین؛ نمونه‌گیری و پیگیری و کنترل آزمایش‌های روزانه؛ کنترل و تنظیم داروهای ضد درد و سایر داروها؛ ایزولاسیون و مقررات مصدومین ایزوله شده و ...؛

تداوم و تعالی نقش‌های جامعه پرستاری بعد از پایان جنگ تحمیلی

• پرستاری در جبهه مقاومت

پرستاران ارزش محور و انسان‌دوست ایران، با حضور در مناطق جنگی به مدافعان حرم کمک کردند. رئیس سازمان نظام پزشکی گفته است: طی پنج سال اخیر پزشکان، پرستاران و جراحان ما در جبهه مقاومت مانند دوران هشت سال دفاع مقدس در حوزه‌های امداد و نجات، انتقال و مراقبت از مصدومان تجربیات بسیار خوبی کسب کردند. ... ۲۳۰ تیم درمانی شامل ۶۰۰ جراح، پزشک و پرستار طی پنج سال گذشته در مناطق جنگی عراق و سوریه و در سخت‌ترین مناطق جنگی حضوری مؤثر داشته‌اند ... و جمعی از عزیزان پزشک و پرستار نیز به درجه رفیع شهادت نایل آمده‌اند ...

• پرستاری در همه گیری کرونا

در تجربه همه گیری کرونا، اکثریت نزدیک به اتفاق نیروهای پرستاری کشور در فعالیت‌های پیشگیری، آموزش مردم، ارائه مراقبت‌ها و خدمات مستقیم و غیر مستقیم به بیماران مبتلا به کرونا انجام وظیفه کردند. در این راستا، جمع قابل توجهی از عزیزترین و شریف ترین پرستاران کشور به شرف عظمای شهادت نائل شدند و جمع بسیار بزرگتری رنج ابتلا به بیماری و عوارض آن را متحمل و در سخت‌ترین شرایط، میادین خدمت را ترک نمودند و صحنه‌های پر افتخار و ماندگاری خلق کردند.

استانداردهای پرستاری در جنگ‌ها و حوادث تروریستی

با توجه به شرایط خاص این نوع حوادث، کارآمدترین نیروها می‌تواند پرستاران با هدف کاربرد دانش و فن‌آوری به‌منظور برنامه‌ریزی و مدیریت، جهت مقابله با حوادث غیرمترقبه باشند. پرسنل پرستاری، به‌ویژه پرستاران اورژانس، باید از آمادگی لازم برای مواجهه با حوادث تروریستی برخوردار باشند. در چنین مواقعی لازم است بیماران در معرض حوادث تروریستی سریعاً شناسایی و سایر بیماران، پرسنل و جامعه نیز از تماس با این بیماران محافظت شوند. وجود و رعایت پروتکل‌های استاندارد، برای مواجهه با چنین موقعیت‌هایی، به‌عنوان یک الزام تلقی می‌شود... آموزش اصول کمک‌های اولیه به سربازان، از بهترین شیوه‌ها جهت حفظ جان مصدومان و کاهش شدت آسیب‌ها، اقدامات اولیه حیات‌بخش خود امدادی و دگر امدادی است.

نقش‌ها و مسئولیت‌های پرستاری در حوادث غیر مترقبه

در حوادث غیرمترقبه اخیر، پرستاران خدمات بسیار ارزنده و حیاتی ارائه داده‌اند. بعضی عناوین آموزشی/ مهارتی ضروری:

- امداد و انتقال مصدومین؛
- فرماندهی و مدیریت بحران؛
- مراقبت‌های پرستاری تروما؛
- تریاژ و مواجهه با انبوه مجروحین³؛
- برنامه‌ریزی اقدامات پرستاری؛
- بهداشت و پیشگیری از بیماری‌های واگیردار؛
- مراقبت‌های پرستاری در مجروحین جنگ‌های نوین؛
- ملاحظات اخلاق پرستاری در بلایا؛
- مراقبت‌های پرستاری گروه‌های خاص و آسیب پذیر؛
- مراقبت‌های روحی-روانی-معنوی و اجتماعی پرستاران، از مصدومین حوادث و بلایا؛
- آشنایی با سازمان‌های امداد و نجات؛
- مهارت‌های ارتباطی⁴ در حوادث و بلایا؛
- مراقبت‌های پرستاری از پناهجویان، اردوگاه‌ها و پناهگاه‌های شرایط اضطراری؛
- نقش‌ها و مسئولیت‌های مدیریتی، نظارتی و ارزشیابی؛
- بازتوانی و توان‌بخشی توسط پرستاران؛
- مطالعات پرستاری در جنگ و بلایا؛

نتیجه گیری

جامعه سلامت کشور در آزمون تاریخی دفاع مقدس، با به‌کارگیری کلیه امکانات و ابتکارات و مشارکت عموم نیروی انسانی و خاصه پرستاران، از سلامت ملت بزرگ و شریف ایران صیانت و پذیرای تعداد بسیار زیادی از مجروحین حوادث جنگی شده، حماسه‌ای جاودان در تاریخ خدمات و مراقبت‌های سلامت خلق نمود. تجارب ویژه کنشگران جامعه پرستاری شایسته عالی‌ترین مراتب تحسین و موجب افتخار و نهایت قدردانی است.

³ Mass casualty

⁴ Communication skills